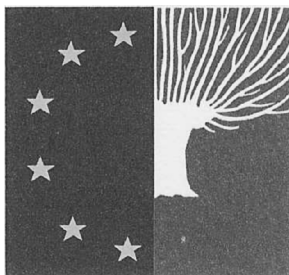

FORMY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ

Korzyści i szanse

*Publikacja jest współfinansowana ze środków otrzymanych od Departamentu
Pożytku Publicznego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej
w ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich*

Stowarzyszenie Odnowy Obszarów Wiejskich
„Wieś i Europa”

KRAKÓW 2011

Publikacja przygotowana w ramach projektu FIO 2011
pt. „Upowszechnianie przedsiębiorczości społecznej
w obszarach wiejskich Małopolski”, umowa nr 61_I/11.

Redakcja: Stanisława Sady

Autorzy: Stanisława Sady, Anna Kornicka, Tomasz Guzdek

Koordynator projektu: Stanisława Sady

Wydawca:
Stowarzyszenie Odnowy Obszarów Wiejskich „Wieś i Europa”
31-425 Kraków, al. 29 Listopada 48B, DS IV
www.wies-europa.org.pl

ISBN 978-83-60560-88-4

SPIS TREŚCI

Od Koordynatora:	5
1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ SPOŁECZNA.	
Połączenie celów biznesowych i społecznych	7
1.1. Wyjaśnienie przydatnych pojęć związanych z przedsiębiorczością społeczną	7
1.2. Reformy ekonomii społecznej w Polsce – wybrane aspekty	11
1.2.1. Ustawy i Rozporządzenia	11
1.3. Charakterystyka podmiotów przedsiębiorczości społecznej.....	14
1.3.1. Stowarzyszenie prowadzące działalność gospodarczą.....	15
1.3.2. Fundacja prowadząca działalność gospodarczą	16
1.3.3. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – non profit.....	17
1.3.4. Spółka akcyjna – non profit	18
1.3.5. Spółdzielnia socjalna.....	18
1.3.6. Spółdzielnia pracy	22
1.3.7. Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ)	23
1.3.8. Centrum Integracji Społecznej (CIS)	25
2. ROLA ANIMATORÓW NA RZECZ ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ	27
2.1. Wyniki z realizacji projektu	27
3. UPOWSZECHNIANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE	30
3.1. Wnioski z upowszechniania przedsiębiorczości	30
3.2. Rola, jaką mogą spełnić partnerstwa lokalne na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej	31
4. LITERATURA WYKORZYSTANA W PUBLIKACJI	33

OD KOORDYNATORA:

Zainteresowanie ekonomią społeczną w Europie przypadło na połowę lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Wzrost zainteresowania w tym czasie zagadnieniami przedsiębiorczości społecznej wynikał z dużej rozbieżności pomiędzy poziomem życia, jaki wyodrębnił się w różnych grupach społecznych. Różnice te zostały wzięte pod uwagę i uwzględnione w strategii spójnej polityki ekonomicznej Unii Europejskiej. Uznano wtedy, że głównym priorytetem w realizacji unijnej polityki społecznej będzie tworzenie nowych miejsc pracy i wykorzystanie potencjału gospodarki społecznej.

Pomimo upływu lat nadal nie udało się wypracować uniwersalnych rozwiązań, które skutecznie zapobiegałyby wchodzeniu niektórych grup społecznych w trudne sytuacje społeczne i ekonomiczne. Od pewnego czasu zauważono, że najefektywniejszą drogą w zapobieganiu marginalizacji i realizacji celów polityki społecznej może być aktywizacja zawodowa i społeczna oraz rozwój przedsiębiorstw społecznych.

Przedsiębiorstwa społeczne będąc przypisane do gospodarki społecznej, uczestniczą równocześnie w gospodarce rynkowej, podlegają oddziaływaniu konkurencji w podobnym stopniu, jak przedsiębiorstwa komercyjne i borykają się, jak one, z podobnymi trudnościami rynkowymi i finansowymi.

Niniejsza publikacja poświęcona jest zaprezentowaniu różnych form przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni socjalnej oraz roli, jaką mogą spełnić animatorzy lokalni na rzecz rozwoju społecznej przedsiębiorczości.

Opracowanie to oddajemy w ręce osób zainteresowanych ekonomią społeczną z nadzieją, że będzie służyć tworzeniu nowych, społecznych inicjatyw i przyczyniać się do budowania dobrobytu w lokalnych środowiskach.

Koordinator projektu
Stanisława Sady

1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ SPOŁECZNA POŁĄCZENIE CELÓW BIZNESOWYCH I SPOŁECZNYCH

1.1. Wyjaśnienie przydatnych pojęć związanych z przedsiębiorczością społeczną

Jednym z podstawowych pojęć jest ekonomia społeczna. Definicji *ekonomii społecznej* (ang. *social economy*) w literaturze przedmiotu spotyka się wiele. Jedną z najprostszych definiuje ekonomię społeczną jako rodzaj przedsięwzięć, których celem jest świadczenie usług lub produkcja dóbr dla jakiejś lokalnej wspólnoty, z demokratycznym systemem zarządzania niezależnym od sektora publicznego, gdzie kapitał ludzki jest w przewadze w stosunku do kapitału finansowego. M. Aiken pojęcie ekonomii społecznej odnosi do działalności gospodarczej, której celem jest poprawa warunków życia ludzi i osiągnięcie celów społecznych. Częścią ekonomii społecznej są przedsiębiorstwa społeczne. Definicja Europejskiej Sieci Badawczej „EMES” określa te przedsiębiorstwa przy pomocy dziewięciu kryteriów, cztery z nich mają charakter ekonomiczny, a pięć charakter społeczny.

Do kryteriów ekonomicznych, charakteryzujących przedsiębiorstwo społeczne zaliczono:

1. Prowadzenie ciągłej działalności gospodarczej polegającej na produkcji oraz sprzedaży dóbr i/lub usług.
2. Autonomię w działaniu.
3. Wynik finansowy przedsiębiorstwa zależny od poziomu sprzedaży dóbr i/lub usług, gdzie ryzyko ekonomiczne ponoszone jest przez przedsiębiorcę.
4. Wymóg zatrudnienia płatnych pracowników.

Do kryteriów społecznych, charakteryzujących przedsiębiorstwo społeczne zaliczono:

1. Ukierunkowanie działalności na rzecz wspólnot lokalnych.
2. Oddolny charakter inicjatyw.
3. Współuczestniczenie w procesie decyzyjnym członków przedsiębiorstwa, niezależne od wielkości udziałów.
4. Partycypacyjny charakter polegający na włączaniu różnych grup odbiorców lokalnej społeczności w zarządzanie przedsiębiorstwem.
5. Przeznaczenie zysków na cele statutowe przedsiębiorstwa społecznego.

Istnieją wyraźne różnice pomiędzy europejskim i amerykańskim podejściem do przedsiębiorczości społecznej. Europejski model wskazuje na koncentrowanie się na funkcjach rządu oraz na opiece społecznej. Rola sektora pozarządowego w europejskim podejściu jest mniejsza. Natomiast model amerykański skoncentrowany jest na przedsiębiorczości prywatnej, gdzie przeważającą część wsparcia finansowego przedsiębiorstwom społecznym dostarczają prywatne fundacje. Opiekuńczość państwa ma dużo mniejsze znaczenie.

W Polsce na czas obecny jest opracowany projekt ustawy o przedsiębiorczości społecznej i przedsiębiorstwie społecznym; zdefiniowano w nim pojęcie przedsiębiorczości społecznej i przedsiębiorstwa społecznego oraz zawarto wiele innych regulacji związanych z przedsiębiorstwami społecznymi. Według projektu tej ustawy w wersji ze stycznia 2011 r. **przedsiębiorczość społeczna** jest to działalność gospodarcza społecznie użyteczna, prowadzona w obszarze ekonomii społecznej, która w szczególności wspiera rozwój przedsiębiorstw społecznych. Natomiast **przedsiębiorstwo społeczne** jest to zespół osób oraz środków majątkowych, które tworzą przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ Kodeksu cywilnego, spełniający warunki ustawy i utworzony przez podmiot spełniający warunki ustawy, który to zespół uzyskał na wniosek podmiotu tworzącego status przedsiębiorstwa społecznego na zasadach określonych w ustawie.

Przedsiębiorstwa społeczne, podobnie jak przedsiębiorstwa biznesowe, podlegają zakwalifikowaniu do sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej definiuje małego i średniego przedsiębiorcę w sposób następujący:

- **za małego przedsiębiorcę** uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro;
- **za średniego przedsiębiorcę** uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 milionów euro.

Euro przeliczane jest na złote według średniego kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski w ostatnim dniu roku obrotowego wybranego do określenia statusu przedsiębiorcy. Średnioroczne zatrudnienie określone jest w przeliczeniu na pełne etaty, przy czym do obliczenia średniorocznego zatrudnienia nie uwzględnia się pracowników przebywających na urloпах macierzyńskich i wychowawczych, a także zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego. Jeżeli przedsiębiorca działa krócej niż rok, jego przewidywany obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów, usług i operacji finansowych oraz średnioroczne zatrudnienie szacowane jest na podstawie danych za ostatni okres, udokumentowany przez przedsiębiorcę.

Według Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) **mikroprzedsiębiorstwem** jest przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 10 pracowników, którego roczny obrót oraz/lub całkowity bilans roczny nie przekracza 2 mln euro.

Wydaje się również zasadne przypomnienie w niniejszym opracowaniu definicji rozróżniającej działalność statutową i działalność gospodarczą, tym bardziej że oba te rodzaje wiążą się ściśle z działalnością przedsiębiorstw społecznych. **Działalność statutowa**, w myśl *Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek nie będących spółkami handlowymi, nie prowadzących działalności gospodarczej*, jest to działalność jednostki nie mająca charakteru działalności gospodarczej określona przepisami prawa i jej statutem¹. **Działalność gospodarcza**, zdefiniowana w *Ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*, jest to zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Do działalności gospodarczej: budowlanej, handlowej i usługowej, oraz działalności zawodowej polegającej na świadczeniu usług stosowane są przepisy *Ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*².

Jako że przedsiębiorstwa społeczne mogą korzystać zarówno z pracy wolontariuszy, jak i z pracy płatnych pracowników, przypominamy niniejszym, definicję przedsiębiorcy i wolontariusza w rozumieniu obowiązujących regulacji prawnych.

Przedsiębiorca, według *Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*, jest to osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Za przedsiębiorców uznani są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Wolontariusz jest to osoba fizyczna, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na zasadach określonych w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.* Świadczeniami tymi, między innymi, są świadczenia na rzecz:

- organizacji pozarządowych, w tym fundacji i stowarzyszeń w zakresie ich działalności statutowej, a w szczególności w zakresie działalności pożytku publicznego, z wyłączeniem prowadzonej przez nie działalności gospodarczej,
- spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością nie działających dla zysku oraz przeznaczających całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczających zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników;
- spółdzielni socjalnych;
- podmiotów leczniczych w zakresie wykonywanej przez nie działalności leczniczej (w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej).

¹ Dz.U. Nr 137, poz. 1539.

² Dz.U. Nr 47, poz. 278.

Przez pojęcie **reintegracja społeczna** rozumiane są działania, w tym również o charakterze samopomocowym, które mają na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej, klubie integracji społecznej lub zatrudnionej u pracodawcy. Natomiast przez pojęcie **reintegracja zawodowa** rozumiane są działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej i klubie integracji społecznej³.

W myśl *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.*, **inicjatywa lokalna** jest formą współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz lokalnej społeczności.

Spółdzielnia w myśl *Ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze* jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, prowadzącym wspólną działalność gospodarczą w interesie swoich członków, które również może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska. Liczba osób zakładających spółdzielnię nie może być mniejsza od dziesięciu w przypadku osób fizycznych i trzech w przypadku osób prawnych. Spółdzielnia podlega obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i z chwilą wpisu nabywa osobowość prawną. Organami spółdzielni są: walne zgromadzenie, rada nadzorcza i zarząd. Członek spółdzielni ma swoje prawa, ale ma też obowiązki. Do obowiązków członka spółdzielni należy wniesienie wpisowego oraz zadeklarowanie jednego udziału, lub większej ilości, stosownie do postanowień statutu. Członkowie pokrywają straty spółdzielni, jednakże tylko do wysokości zadeklarowanych udziałów, lecz nie odpowiadają za zobowiązania wobec wierzycieli spółdzielni. Za swoje zobowiązania odpowiada spółdzielnia całym majątkiem. Majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków.

Spółdzielnia tworzy fundusze własne, przewidziane w statucie i w odrębnych przepisach. Głównymi funduszami własnymi spółdzielni są:

- fundusz udziałowy, który powstaje z wpłat udziałów członkowskich, odpisów na udziały członkowskie z podziału nadwyżki bilansowej i z innych źródeł określonych w odrębnych przepisach;
- fundusz zasobowy, który powstaje z wpłat wpisowego, części nadwyżki bilansowej (co najmniej 5% nadwyżki przeznaczają się na zwiększenie funduszu zasobowego, jeżeli nie osiąga on wysokości wniesionych udziałów obowiązkowych) lub innych źródeł określonych w odrębnych przepisach.

Nadwyżkę bilansową stanowi zysk spółdzielni, po pomniejszeniu o podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia.

³ W rozumieniu *Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym*.

1.2. Reformy ekonomii społecznej w Polsce – wybrane aspekty

W Polsce, w okresie transformacji ustrojowej, a także po uzyskaniu członkostwa w Unii Europejskiej wprowadzono w sferze ekonomii społecznej wiele reform. Niektóre regulacje prawne były modyfikowane już kilkakrotnie. Znaczący wpływ na przeprowadzenie regulacji krajowych miała *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie gospodarki społecznej*. Rezolucja ta podkreśla między innymi pierwszoplanową rolę gospodarki społecznej w gospodarce europejskiej, jednocześnie uwzględniając opłacalność i możliwości do tworzenia miejsc pracy, aktywność obywatelską oraz budowanie gospodarki opartej na wartościach demokratycznych. Proponuje też stworzenie europejskiego statusu dla stowarzyszeń, fundacji i towarzystw wzajemnych, a ponadto zwraca Komisję i państwa członkowskie, aby opracowały ramy prawne, które doprowadzą do uznania składników gospodarki społecznej. Zarówno Komisja Europejska, jak i Rada Europejska uznały, iż pierwszoplanowym kierunkiem realizacji spójnej polityki ekonomii społecznej jest wykorzystanie potencjału gospodarki społecznej do tworzenia nowych miejsc pracy.

Krajowe regulacje prawne, ważne ze względu na wdrażanie strategii rozwoju przedsiębiorczości społecznej w lokalnych środowiskach i podnoszenie poziomu jakości życia tych grup osób, które znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej i społecznej, zostały zaprezentowane w niniejszym rozdziale.

1.2.1. Ustawy i Rozporządzenia

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach⁴ określa szczegółowe przepisy dotyczące zakładania i działania fundacji na rzecz celów społecznie lub gospodarczo użytecznych.

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach⁵, określa przepisy dotyczące możliwości zrzeszania się w celu uczestniczenia obywateli w życiu publicznym, wypowiedania się w sprawach publicznych oraz realizacji indywidualnych zainteresowań. Preambuła ustawy nawiązuje do prawa do wolności zrzeszania się, gwarantowanego Konstytucją, Powszechną Deklaracją Praw Człowieka i Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁶ dotyczy osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem, a ich rehabilitacja zawodowa służy ułatwieniu w uzyskaniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego, a rehabilitacja społeczna służy umożliwieniu czynnego udziału w życiu społecznym.

⁴ Dz.U. 1984 Nr 21, poz. 97 z późn. zm.

⁵ Dz.U. 1989 Nr 20, poz. 104 z późn. zm.

⁶ Dz.U. Nr 127, poz. 721 z 2011 roku.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁷ reguluje m.in. zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych i współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi oraz warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy i korzystania z tych świadczeń.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym⁸ określa zasady tworzenia, działalności, kierowania i uczestnictwa w centrum integracji społecznej oraz działalności klubów integracji społecznej, a także określa zasady zatrudnienia socjalnego, w szczególności bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, zwalnianych z zakładów karnych mających trudności w integracji ze środowiskiem, uchodźców realizujących indywidualny program integracji⁹, uzależnionych od alkoholu¹⁰, uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających¹¹, chorych psychicznie¹², długotrwale bezrobotnych¹³ i osób niepełnosprawnych¹⁴.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy¹⁵ określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz w zakresie aktywizacji zawodowej, a zadania te realizowane są przez instytucje rynku pracy. Celem tych zadań jest pełne i produktywne zatrudnienie, rozwój zasobów ludzkich, osiąganie wysokiej jakości pracy, wzmacnianie integracji oraz solidarności społecznej i zwiększanie mobilności na rynku pracy.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych¹⁶ określa zasady zakładania spółdzielni socjalnej, prowadzenia działalności i likwidacji takiej spółdzielni. W sprawach nieuregulowanych tą ustawą, stosowane są przepisy *Ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze*¹⁷. Charakterystyczną cechą spółdzielni socjalnej jest między innymi to, że przedmiotem jej działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków.

⁷ Dz.U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 oraz z 2011 r. Nr 112, poz. 654.

⁸ Dz.U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225.

⁹ W rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.

¹⁰ Po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego.

¹¹ Po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej.

¹² W rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego.

¹³ W rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

¹⁴ W rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie sami zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

¹⁵ Dz.U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 z późn. zm., ostatnie zmiany z 2011 r. Nr 45, poz. 235, Nr 106, poz. 622, Nr 171, poz. 1016, Nr 205, poz. 1206 i 1211.

¹⁶ Dz.U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 z późn. zm., ostatnie zmiany z 2011 r. Nr 205, poz. 1211.

¹⁷ Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2007 r. w sprawie określenia wzorów zaświadczeń dołączanych do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego¹⁸ określa wzory zaświadczeń potwierdzających spełnienie warunków ustawy o spółdzielniach socjalnych wydawanych przez:

- ośrodki pomocy społecznej zaświadczenia wydawane są dla osób bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności¹⁹ lub osób zwalnianych z zakładu karnego, wykazujących trudności w integracji ze środowiskiem²⁰;
- zakłady leczenia odwykowego zaświadczenia wydawane są dla osób uzależnionych od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii²¹;
- zakłady opieki zdrowotnej zaświadczenia wydawane są dla osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego lub osób psychicznie chorych²²;
- powiatowe centra pomocy rodzinie zaświadczenia wydawane są dla uchodźców realizujących indywidualny program integracji²³.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 października 2009 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu²⁴ określa wzór wniosku o zwrot opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, trybie zwrotu tych składek²⁵ oraz stanowi o obowiązku Starosty (dokonującego zwrotu opłaconych składek) wydania spółdzielni socjalnej zaświadczenia o udzielonej pomocy publicznej *de minimis*.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 października 2007 r. w sprawie przyznawania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej²⁶, określa warunki i tryb przyznawania środków, jednorazowo na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej osobom niepełnosprawnym, lub bezrobotnym, lub poszukującym pracy, a także określa wzór wniosku o przyznanie tych środków.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie dzia-

¹⁸ Dz.U. Nr 149, poz. 1051.

¹⁹ W rozumieniu przepisów o pomocy społecznej ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

²⁰ W rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

²¹ W rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

²² W rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

²³ W rozumieniu przepisów o pomocy społecznej, ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym

²⁴ Dz.U. Nr 176, poz. 1367.

²⁵ Dotyczy składek, o których mowa w art. 12. ust. 3a ustawy o spółdzielniach socjalnych z dnia 27 kwietnia 2006 r.

²⁶ Dz.U. Nr 194, poz. 1403.

lności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych²⁷ oraz **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 października 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych**²⁸ określają szczegółowe warunki i tryb przyznawania środków jednorazowo ze środków Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej oraz tryb zwrotu tych środków w przypadku niedotrzymania warunków umowy.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2007 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej²⁹ określa szczegółowy sposób, tryb i warunki tworzenia, finansowania i działania zakładów aktywności zawodowej, czas pracy i rehabilitacji osób zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz sposób tworzenia i wykorzystywania zakładowego funduszu aktywności.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym³⁰ określa rodzaje zadań zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 lipca 2011 r. w sprawie dokonywania z Funduszu Pracy refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego oraz przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności gospodarczej³¹ określa warunki i tryb dokonywania refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanej osoby bezrobotnej – refundację taką może otrzymać podmiot prowadzący działalność gospodarczą, producent rolny, niepubliczne przedszkole i niepubliczna szkoła. Rozporządzenie to określa również warunki i tryb przyznawania jednorazowo środków bezrobotnemu na podjęcie działalności gospodarczej.

1.3. Charakterystyka podmiotów przedsiębiorczości społecznej

Podmiotami zaliczanymi do przedsiębiorczości społecznej są między innymi: stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą, fundacje prowadzące działalność gospodarczą, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne, nie działające w celu osiągnięcia zysku, spółdzielnie pracy, spółdzielnie socjalne, zakłady aktywności zawodowej oraz centra integracji społecznej. Formy te zostały opisane w niniejszym rozdziale, z myślą o ułatwieniu czytelnikom dokony-

²⁷ Dz.U. Nr 30, poz. 155.

²⁸ Dz.U. Nr 217, poz. 1288.

²⁹ Dz.U. Nr 242, poz. 1776.

³⁰ Dz.U. Nr 29, poz. 172.

³¹ Dz.U. Nr 155, poz. 922.

wania wyborów i korzystania z prawa do tworzenia i działania w organizacjach społecznych, zapewnionego przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej.

1.3.1. Stowarzyszenie prowadzące działalność gospodarczą

Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym i trwałym zrzeszeniem osób w formie organizacji, dla realizacji celów niezarobkowych. Dobrowolność daje możliwość swobodnego tworzenia stowarzyszeń, przystępowania do nich i występowania z nich. Samorządność oznacza to, że stowarzyszenie jest organizacją samo się rządzącą, niezależną i autonomiczną, a niezarobkowy charakter stowarzyszenia oznacza, że jego celem nie może być osiągnięcie zysków i przysporzenie korzyści majątkowych członkom stowarzyszenia, natomiast może ono wspierać własnych członków. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na społecznej pracy członków, ale może też zatrudniać pracowników, albo spośród członków stowarzyszenia, albo osoby z zewnątrz.

Stowarzyszenie może zostać utworzone przez co najmniej piętnaście osób fizycznych, które wykazały inicjatywę utworzenia takiego podmiotu. W celu utworzenia stowarzyszenia, osoby posiadające inicjatywę założenia stowarzyszenia powinny wybrać komitet założycielski, uchwalić statut, określić samodzielnie swoje cele, programy działania i strukturę organizacyjną.

Do założenia stowarzyszenia nie jest potrzebny majątek, bowiem powstaje on ze składek członkowskich, darowizn, spadków, zapisów, dochodów z własnej działalności, dochodów z majątku stowarzyszenia oraz z ofiarności publicznej.

Stowarzyszenie charakteryzuje się tym, że istnieje członkostwo. Członkiem może zostać obywatel Polski mający pełną zdolność do czynności prawnych i nie pozbawiony praw publicznych oraz cudzoziemcy mający miejsce zamieszkania na terytorium Polski lub nie mający miejsca zamieszkania na terytorium Polski, jeżeli taką możliwość przewiduje statut. Osoby prawne nie mogą być członkami stowarzyszenia, a jedynie członkami wspierającymi.

Aby zarejestrować stowarzyszenie należy złożyć wniosek do właściwego sądu rejestrowego, który w terminie nie dłużej niż 3 miesiące od dnia złożenia rozpoznaje ten wniosek. Działalność może zostać rozpoczęta z chwilą uzyskania osobowości prawnej, po dokonaniu wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Podstawowym dokumentem określającym strukturę stowarzyszenia jest statut, a organami są walne zebranie członków jako najwyższa władza stowarzyszenia, zarząd i organ kontroli wewnętrznej – komisja rewizyjna. Statut powinien określać nazwę, siedzibę i teren działania, cele oraz sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, składki członkowskie, prawa i obowiązki członków, władze i ich kompetencje oraz tryb dokonywania wyboru i uzupełniania składu we władzach, sposób reprezentowania, sposób zaciągania zobowiązań majątkowych, sposób pozyskiwania środków finansowych, zasady zmian w statucie oraz sposób rozwiązywania się.

Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą, jednakże zyski z tej działalności mogą być przeznaczone jedynie na realizację celów statutowych i w żadnym przypadku nie mogą być przeznaczone do podziału między jego członków. W przypadku gdy stowarzyszenie podejmuje działalność gospodarczą, wtedy podlega obowiązkowemu wpisowi do rejestru przedsiębiorców. Jeśli chodzi o rodzaj działalności gospodarczej, to może prowadzić każdy rodzaj działalności, pod warunkiem że odrębne przepisy nie zastrzegają określonej formy prawnej do prowadzenia tej działalności.

Nadzór nad działalnością stowarzyszenia prowadzi starosta właściwy ze względu na siedzibę stowarzyszenia, przy czym nie ma obowiązku składania sprawozdań do organu nadzoru, jakim jest starosta.

1.3.2. Fundacja prowadząca działalność gospodarczą

Fundacja może być założona przez osoby fizyczne niezależnie od obywatelstwa i miejsca zamieszkania, jak też przez osoby prawne mające siedzibę w Polsce lub za granicą. Natomiast siedziba samej fundacji powinna znajdować się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Aby założyć fundację należy złożyć oświadczenie woli o ustanowieniu jej w formie aktu notarialnego. Niezbędny jest też majątek, a wyczerpanie go oznacza likwidację fundacji. Składnikami majątkowymi mogą być pieniądze, papiery wartościowe, a także rzeczy ruchome i nieruchomości oddane fundacji na własność. W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej, wartość środków majątkowych, przeznaczonych na tę działalność, nie może być mniejsza niż jeden tysiąc złotych.

W fundacji nie ma członkostwa, natomiast mogą ją wspierać wolontariusze i darczyńcy, może także zatrudniać pracowników. Organami fundacji jest zarząd, który kieruje jej działalnością i reprezentuje na zewnątrz oraz organ kontroli wewnętrznej (nieobowiązkowo), którym może być rada fundacji.

Cele fundacji określa fundator, powinny one być celami niezarobkowymi i mieścić się w sferze celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, a w szczególności takich, jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, opieka i pomoc społeczna, ochrona środowiska oraz opieka nad zabytkami. Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą, jednakże tylko taką, która będzie służyć realizacji jej celów statutowych.

Fundator ustala również statut, w którym określa organizację i działanie fundacji. W dokumencie tym zawarte są takie informacje, jak: nazwa, siedziba, majątek, cele, zasady, formy i zakres działalności, skład i organizacja zarządu, sposób powoływania oraz obowiązki i uprawnienia zarządu i jego członków. Ponadto statut może zawierać również inne postanowienia, jak na przykład dotyczące prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej, dopuszczalności i warunków jej połączenia z inną fundacją, zmiany celu fundacji lub zmiany statutu, a także może przewidywać tworzenie obok zarządu innych organów fundacji.

Fundacja podlega obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i z chwilą wpisania jej do tego Rejestru uzyskuje osobowość prawną. KRS przesyła zawiadomienie o wpisie do ministra właściwego ze względu na zakres działania i cele fundacji oraz do starosty właściwego ze względu na siedzibę fundacji. Minister jest zewnętrznym organem kontrolującym, wobec którego fundacja ma obowiązek składania corocznych sprawozdań ze swojej działalności.

1.3.3. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – non profit

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – non profit jest spółką nie działającą w celu osiągnięcia zysku, nie przeznaczającą zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy, pracowników i przeznaczającą całość dochodu na realizację celów statutowych.

Aby założyć spółkę z o. o. należy sporządzić umowę w formie aktu notarialnego, który określa firmę i siedzibę spółki, czas trwania spółki, jeśli jest oznaczony, przedmiot działalności, wysokość kapitału zakładowego, liczbę i wartość nominalną udziałów objętych przez poszczególnych wspólników i informację o tym, czy wspólnik może mieć więcej niż jeden udział. Kapitał zakładowy spółki winien wynosić co najmniej 5 000 złotych, a nominalna wartość udziału nie może być mniejsza niż 50 złotych. Kapitał zakładowy dzielony jest na udziały o równej, albo nierównej wartości nominalnej. O tym, czy wspólnik może mieć tylko jeden, czy więcej udziałów powinna mówić umowa spółki. W przypadku gdy wspólnik może mieć więcej niż jeden udział wówczas, wszystkie udziały w kapitale zakładowym powinny być równe i niepodzielne.

Spółka z o.o. może być utworzona przez jedną lub więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym. Nie może być natomiast zawiązana przez inną jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Wspólnicy takiej spółki są zobowiązani do świadczeń, które zostały określone w umowie spółki, przy czym nie odpowiadają za zobowiązania spółki.

Wspólnicy mają równe prawa i obowiązki w spółce, jeżeli ustawa lub umowa spółki nie stanowi inaczej. W przypadku gdy umowa spółki przewiduje udziały o szczególnych uprawnieniach, to uprzywilejowane uprawnienia powinny być w umowie szczegółowo określone. Uprzywilejowanie takie może dotyczyć między innymi prawa głosu czy sposobu uczestniczenia w podziale majątku w przypadku likwidacji. Uprzywilejowanie w zakresie prawa głosu może dotyczyć tylko udziałów o równej wartości nominalnej i nie może przyznawać uprawnionemu więcej niż trzy głosy na jeden udział.

Organem spółki z o.o. jest Zarząd, który zarządza spółką i reprezentuje ją na zewnątrz. Do zarządu mogą być powołane osoby spośród wspólników lub spoza nich. Prawo do kontrolowania dokumentów spółki, ksiąg, sporządzania bilansu dla swego użytku, żądania wyjaśnień od zarządu przysługuje każdemu wspólnikowi.

1.3.4. Spółka akcyjna – non profit

Spółka akcyjna – non profit jest spółką nie działającą w celu osiągnięcia zysku, nie przeznaczającą zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy, pracowników i przeznaczającą całość dochodu na realizację celów statutowych.

Spółkę akcyjną może utworzyć jedna lub więcej osób, natomiast nie może być utworzona przez jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Założycielami spółki akcyjnej są osoby podpisujące statut. Akcjonariusze nie odpowiadają za zobowiązania spółki, a jedynie są zobowiązani do świadczeń określonych w statucie. Zawiązanie spółki następuje z chwilą objęcia wszystkich akcji. Kapitał zakładowy takiej spółki wynosi co najmniej 100 000 złotych, a wartość nominalna akcji nie może być niższa niż 1 grosz. Kapitał zakładowy dzielony jest na akcje o równej wartości nominalnej

Statut spółki akcyjnej powinien zostać sporządzony w formie aktu notarialnego, który określa firmę i siedzibę, przedmiot działalności, wysokość kapitału zakładowego, kwotę wpłaconą przed zarejestrowaniem na pokrycie kapitału zakładowego, wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne czy na okaziciela, liczbę akcji poszczególnych rodzajów i związane z nimi uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów, nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) założycieli, liczbę członków zarządu i rady nadzorczej lub co najmniej minimalną lub maksymalną liczbę członków tych organów oraz podmiot uprawniony do ustalenia składu zarządu lub rady nadzorczej, pismo do ogłoszeń, jeżeli spółka zamierza dokonywać ogłoszeń również poza Monitorem Sądowym i Gospodarczym, a także czas trwania spółki, jeśli jest oznaczony.

Dokument dotyczący akcji sporządzany jest na piśmie. Dokument ten powinien zawierać pieczęć spółki i podpis zarządu, firmę, siedzibę i adres, oznaczenie sądu rejestrowego, numer KRS, datę zarejestrowania spółki i wystawienia akcji, wartość nominalną, serię i numer, rodzaj akcji wraz ze szczególnymi uprawnieniami, wartość wpłaty w przypadku akcji imiennych, ograniczenia związane z rozporządzaniem akcją oraz postanowienia statutu dotyczące akcji.

1.3.5. Spółdzielnia socjalna

Spółdzielnia socjalna charakteryzuje się tym, że prowadzi wspólne przedsiębiorstwo w oparciu o osobistą pracę członków. Statutową działalnością takiej spółdzielni jest społeczna reintegracja członków poprzez włączanie ich do aktywnego uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej w miejscu pracy i zamieszkania oraz zawodowa reintegracja członków poprzez zwiększenie ich zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię działalności gospodarczej.

czej. Spółdzielnia socjalna może także prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich lokalnego środowiska, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych wymienionych w trzydziestu trzech punktach *art. 4 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Spółdzielnię socjalną mogą założyć:

- osoby bezrobotne, w rozumieniu *art. 2 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*;
- osoby, o których mowa w *art. 1 ust. 2 pkt 1-4, 6 i 7 Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym*, jak:
 - bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - uzależnieni od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
 - uzależnieni od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
 - chorzy psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
 - zwalniani z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - osoby niepełnosprawne, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu *Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, posiadające pełną zdolność do czynności prawnych;
- oprócz tego spółdzielnię socjalną mogą założyć także:
 - inne osoby niż wskazane powyżej, o ile liczba tych osób nie stanowi więcej niż 50% ogólnej liczby założycieli,
 - organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub jednostki samorządu terytorialnego,
 - kościelne osoby prawne.

Jeśli założycielami spółdzielni socjalnej są osoby fizyczne, to liczba założycieli nie może być mniejsza niż pięć. Jeśli natomiast założycielami są osoby prawne, to liczba założycieli nie może być mniejsza niż dwa. Ponadto spółdzielnia socjalna nie może liczyć więcej niż pięćdziesięciu członków, z wyjątkiem sytuacji, jeśli powstała w wyniku przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, wówczas liczba członków może być większa od pięćdziesięciu.

Członkami spółdzielni socjalnej mogą być także inne osoby niż wymienione powyżej, pod warunkiem że praca na rzecz spółdzielni wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie. Przy czym liczba tych osób nie może być większa niż 50% ogólnej liczby członków. W przypadku prze-

kroczenia tego limitu, trwającego nieprzerwanie przez 6 miesięcy, spółdzielnia podlega postawieniu w stan likwidacji. Członkostwo w spółdzielni mogą nabyć także osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych.

Członkami spółdzielni socjalnej również mogą być organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego³². W takim przypadku są one zobowiązane do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej pięciu osób spośród bezrobotnych, osób wymienionych w ustawie o zatrudnieniu socjalnym lub niepełnosprawnych, w terminie sześciu miesięcy od dnia wpisu spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego. Osoby te po 12 miesiącach nieprzerwanego zatrudnienia w spółdzielni mają prawo do uzyskania członkostwa w tej spółdzielni.

W spółdzielni socjalnej nadwyżka bilansowa, uchwałą walnego zgromadzenia, powinna zostać przeznaczona na:

- zwiększenie funduszu zasobowego w wielkości nie mniejszej niż 40%,
- społeczną i zawodową reintegrację członków oraz działalność społeczną i oświatowo-kulturalną oraz społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych w wielkości nie mniejszej niż 40%,
- fundusz inwestycyjny.

Natomiast nie może być podzielona pomiędzy członków spółdzielni, nie może być też przeznaczona na zwiększenie funduszu udziałowego i na oprocentowanie udziałów.

Wsparcie dla spółdzielni socjalnej i jej członków

Jedną z form wsparcia jest możliwość wykonywania świadczeń przez *wolontariuszy*³³ na rzecz spółdzielni socjalnej, w zakresie działalności pożytku publicznego prowadzonej przez spółdzielnię. Oprócz tego działalność spółdzielni może zostać wsparta *ze środków budżetu państwa lub jednostki samorządu terytorialnego poprzez; dotacje, pożyczki, poręczenia, usługi lub doradztwo finansowe, księgowo, ekonomiczne, prawne i marketingowe, a także zrefundowanie kosztów lustracji.*

Osoba bezrobotna może otrzymać jednorazowo środki z Funduszu Pracy na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej stosownie do warunków określonych w *Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych.* Wniosek o przyznanie tych środków należy złożyć do starosty właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę spółdzielni. Informacje, które powinny zostać zawarte we wniosku o przyznanie jednorazowo środków na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej zostały przedstawione w poniższym zestawieniu.

³² W tym przypadku art. 182 § 1 ustawy – Prawo spółdzielcze nie stosuje się.

³³ W rozumieniu Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Informacje podawane we wniosku o przyznanie jednorazowo środków z Funduszu Pracy³⁴	
Informacje, które powinien zawierać wniosek o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej	Informacje, które powinien zawierać wniosek o przyznanie jednorazowo środków na przystąpienie do spółdzielni socjalnej
<ul style="list-style-type: none"> • Kwotę wnioskowanych środków, • Rodzaj działalności gospodarczej zakładanej spółdzielni wraz z symbolem podklasy, określonym zgodnie z PKD, • Kalkulację kosztów podjęcia działalności spółdzielni i źródeł finansowania, • Specyfikację wraz z harmonogramem wydatków, jak zakup środków trwałych, urządzeń, maszyn, materiałów, towarów, usług, materiałów reklamowych, lokalu lub wkładu do spółdzielni, • Formę zabezpieczenia zwrotu środków w przypadku ich niewykorzystania zgodnie z celem, np.: poręczenie, weksel z poręczeniem wekslowym, gwarancja bankowa, zastaw na prawach lub rzeczach, • Oświadczenia dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> • korzystania lub niekorzystania z bezzwrotnych środków Funduszu Pracy, • nieprowadzenia działalności gospodarczej w czasie 12 miesięcy przed dniem złożenia wniosku, • nieposiadania wpisu w KRS jako założyciel innej spółdzielni socjalnej w czasie 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku, • wykorzystania środków zgodnie z przeznaczeniem, • niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (ustawa z dnia 6.06.1997 r. K.K.), • nieposiadania w dniu złożenia wniosku nieuregulowanych zobowiązań cywilnoprawnych, • niezłożenia wniosku do innego starosty w przedmiocie sprawy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kwotę wnioskowanych środków, • Informację o przeznaczeniu wnioskowanych środków stosownie do celu przystąpienia do spółdzielni, • Formę zabezpieczenia zwrotu środków w przypadku ich niewykorzystania zgodnie z celem, np.: poręczenie, weksel z poręczeniem wekslowym, gwarancja bankowa, zastaw na prawach lub rzeczach, • Oświadczenia dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> • korzystania lub niekorzystania z bezzwrotnych środków Funduszu Pracy, • nieprowadzenia działalności gospodarczej w czasie 12 miesięcy przed dniem złożenia wniosku, • nieposiadania wpisu w KRS jako założyciel innej spółdzielni socjalnej w czasie 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku, • wykorzystania środków zgodnie z przeznaczeniem, • niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (ustawa z dnia 6.06.1997 r. K.K.), • nieposiadania w dniu złożenia wniosku nieuregulowanych zobowiązań cywilnoprawnych, • niezłożenia wniosku do innego starosty w przedmiocie sprawy.

³⁴ Na podstawie Dz.U. Nr 30, poz. 155.

Osoba niepełnosprawna może jednorazowo otrzymać środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych³⁵, zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub jako poszukująca pracy (nie zatrudniona) na przedsięwzięcia między innymi takie, jak: podjęcie działalności gospodarczej³⁶ po raz pierwszy lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej również po raz pierwszy. Może również jednorazowo otrzymać środki na ponowne podjęcie działalności gospodarczej lub ponowne wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, pod warunkiem jednakże, że upłynęło co najmniej 12 miesięcy od zaprzestania poprzedniej działalności gospodarczej lub upłynęło co najmniej 12 miesięcy od ustania członkostwa w spółdzielni socjalnej. Wniosek o przyznanie takich środków należy złożyć do starosty, na formularzu, którego wzór stanowi załącznik do Rozporządzenia. Przy rozpatrywaniu wniosku pod uwagę brane są kryteria dotyczące efektu ekonomicznego przedsięwzięcia, które ma być dofinansowane, popytu i podaży na lokalnym rynku na planowany rodzaj działalności, kalkulacji kosztów w ramach wnioskowanej wysokości środków, wysokości wkładu własnego oraz ilości środków, jakie posiada PFRON na ten cel.

Spółdzielnia socjalna także może korzystać **ze zwolnienia z opłat przy rejestracji**, w tym zwolnienia z opłaty sądowej od wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, a także od zmian wpisu oraz od ogłoszenia tych wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym

Dalszą formą pomocy jest **pomoc finansowa odpowiadająca składce od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe od wynagrodzenia członków spółdzielni, oraz części kosztów osobowych odpowiadających składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za zatrudnionego**, ze środków Funduszu Pracy w pełnej wysokości, przez 24 miesiące od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy, do wysokości odpowiadającej miesięcznej składce, której podstawą jest kwota minimalnego wynagrodzenia.

Oprócz tego spółdzielnia może korzystać z **działalności społecznej i oświatowej spółdzielni socjalnej na rzecz swoich członków** i ich lokalnego środowiska.

1.3.6. Spółdzielnia pracy

Spółdzielnia pracy charakteryzuje się tym, że prowadzi wspólną działalność gospodarczą w oparciu o osobistą pracę członków. Przedmiotem działalności **spółdzielni inwalidów i spółdzielni niewidomych** jest zawodowa i społeczna rehabilitacja inwalidów i niewidomych poprzez pracę we wspólnie prowadzonym przedsiębiorstwie. Zaś przedmiotem działalności **spółdzielni pracy rękodziela ludowego i artystycznego** jest kultywowanie wartości kultury materialnej i two-

³⁵ Rozporządzenie z dnia 17 października 2007 w sprawie przyznawania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, Dz.U. Nr 194, poz. 1403.

³⁶ W rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

rzenie nowych wartości, rozwijanie i organizowanie rękodzieła ludowego i artystycznego, sztuki i przemysłu artystycznego.

Zarówno członkowie spółdzielni, jak i spółdzielnia mają obowiązek pozostawania ze sobą w stosunku pracy, określonym w spółdzielczej umowie o pracę. Wyjątkiem są sytuacje przewidziane w odmowie nawiązania stosunku pracy lub pozostawania w takim stosunku stanowiącym naruszenie istotnych praw i obowiązków wynikających z członkostwa. Zatrudnienie członka spółdzielni powinno być stosowne do jego kwalifikacji zawodowych i osobistych, a także do możliwości gospodarczych spółdzielni. Na wynagrodzenie członka spółdzielni składa się wynagrodzenie bieżące i udział w nadwyżce bilansowej zgodnie z zasadami określonymi w statucie.

Wypowiedzenie warunków pracy lub płacy członkowi spółdzielni jest w uzasadnionych przypadkach dopuszczalne. Natomiast wykreślenie z rejestru członków spółdzielni może nastąpić wówczas, kiedy członek nie jest zatrudniony w spółdzielni przez okres dłuższy niż jeden rok, z przyczyn niezawinionych przez spółdzielnię, lub członek utracił, albo w znacznym stopniu, albo całkowicie zdolność do pracy, a spółdzielnia nie może zatrudnić go na stanowisku odpowiadającym jego ograniczonej zdolności do pracy (wykreślenie jest skuteczne po upływie okresu przewidzianego Kodeksem pracy dla wypowiedzenia umowy o pracę), lub członek utracił pełną zdolność do czynności prawnych, a statut nie przewiduje członkostwa osób niemających takiej zdolności³⁷.

1.3.7. Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ)

Celem działalności Zakładu Aktywności Zawodowej jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych i może on zostać utworzony przez organizatora. Organizatorem ZAZ może być gmina, powiat, fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Dla utworzenia ZAZ organizator powinien złożyć wniosek do właściwej jednostki organizacyjnej samorządu województwa, o dofinansowanie kosztów utworzenia i działania zakładu. Koszty te finansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W ramach utworzenia ZAZ mogą być finansowane następujące koszty:

- a) przystosowanie pomieszczeń produkcyjnych służących świadczeniu usług socjalnych oraz przeznaczonych na rehabilitację, stosownie do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- b) zakup sprzętu rehabilitacyjnego;
- c) wyposażenie pomieszczeń socjalnych przeznaczonych na rehabilitację, pomieszczeń produkcyjnych lub służących świadczeniu usług oraz przy-

³⁷ Wg Ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, Dz.U. 1982 Nr 30, poz. 210 z późn. zm.

gotowanie stanowisk pracy, w tym zakup maszyn, narzędzi i urządzeń niezbędnych do działalności;

- d) zakup materiałów i surowców do rozpoczęcia działalności gospodarczej oraz zakup lub wynajem środków transportu.

W ramach działalności ZAZ mogą być finansowane następujące koszty:

- a) wynagrodzenie osób niepełnosprawnych ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, do wysokości 100% minimalnego wynagrodzenia, proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy określonego w umowie o pracę;
- b) wynagrodzenie pracowników zatrudnionych przy działalności usługowo-rehabilitacyjnej;
- c) dodatkowe wynagrodzenia roczne, odprawy emerytalne i pośmiertne oraz nagrody jubileuszowe;
- d) składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne należne od pracownika i pracodawcy, naliczone od kwot wynagrodzeń wymienionych w pkt. a i b;
- e) materiały, energia, usługi materialne i usługi niematerialne;
- f) transport osób niepełnosprawnych;
- g) szkolenia osób niepełnosprawnych w zakresie przygotowania ich do pracy na otwartym rynku pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej zakładu;
- h) odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych lub wypłaty świadczeń urlopowych³⁸;
- i) wymiana zamortyzowanych maszyn, urządzeń i wyposażenia, niezbędnych do działalności i w związku ze zmianą profilu działalności,
- j) inne, niezbędne do realizacji rehabilitacji, obsługi i prowadzenia działalności gospodarczej.

W ramach środków zakładowego funduszu aktywności mogą być finansowane wydatki dotyczące:

- a) usprawniania i dodatkowego oprzyrządowania stanowisk pracy, wspomagających samodzielne funkcjonowanie osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- b) poprawy warunków pracy osób niepełnosprawnych,
- c) zakupu sprzętu i wyposażenia ułatwiającego samodzielność osobie niepełnosprawnej i uczestnictwo w życiu społecznym,
- d) przygotowania osób niepełnosprawnych do pracy poza zakładem i wyrównania ich szans w nowym miejscu pracy,
- e) doksztalcania i przekwalifikowania osób niepełnosprawnych,
- f) przygotowania, budowy, remontu i wyposażeniu indywidualnych i zbiorowych form mieszkalnictwa chronionego dla osób niepełnosprawnych usamodzielniających się,
- g) rekreacji i uczestnictwa w życiu kulturalnym,
- h) rehabilitacji społecznej zatrudnionych osób niepełnosprawnych.

³⁸ Na podstawie odrębnych przepisów.

Rodzaj pomocy wymienionej w punktach c oraz e-h, może być udzielony osobom niepełnosprawnym zatrudnionym w zakładzie, w formie pomocy bezzwrotnej lub w formie nieoprocentowanej pożyczki oraz zakupów bezpośrednich. Pożyczka może zostać umorzona, jeśli osoba niepełnosprawna złoży wniosek o umorzenie oraz jeśli pomoc zostanie wykorzystana zgodnie z jej przeznaczeniem³⁹.

1.3.8. Centrum Integracji Społecznej (CIS)

Centrum Integracji Społecznej działa w oparciu o *Ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym*, nie prowadzi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów *Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*⁴⁰, natomiast może prowadzić statutową odpłatną działalność pożytku publicznego⁴¹. Celem działalności CIS jest reintegracja zawodowa i społeczna poprzez takie usługi, jak:

- kształcenie umiejętności społecznych pozwalających na osiągnięcie pozycji i pełnienie ról społecznych;
- wzmacnianie umiejętności zawodowych poprzez podnoszenie kwalifikacji, przekwalifikowanie lub przyuczenie do zawodu;
- naukę zdobywania zatrudnienia u pracodawcy lub prowadzenia własnej działalności gospodarczej;
- wzmocnienie umiejętności do racjonalnego gospodarowania własnymi środkami finansowymi.

CIS-y mogą prowadzić działalność wytwórczą, handlową, usługową oraz działalność wytwórczą w rolnictwie, z wyłączeniem wytwarzania i handlu wyrobami przemysłu paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 0,5% oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali.

CIS-y, w myśl *Ustawy o zatrudnieniu socjalnym* mogą być prowadzone przez organizacje pozarządowe lub przez jednostki samorządu terytorialnego. Działalność takich Centrów finansowana jest z:

- dotacji pochodzącej z dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (nie dotyczy CIS działającego w formie jednostki budżetowej),
- dochodów uzyskiwanych z działalności własnej,
- środków Unii Europejskiej,
- zbiorów, darowizn lub innych źródeł.

³⁹ Wg Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zakładów aktywności zawodowej z dnia 14 grudnia 2007 r.

⁴⁰ Dz.U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 i Nr 239, poz. 1593,

⁴¹ W rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

W przypadku gdy CIS został utworzony przez organizację pozarządową środki wydatkowane mogą być na:

- wypłatę dla uczestników zajęć w Centrum, świadczeń integracyjnych⁴² oraz motywacyjnej premii integracyjnej⁴³,
- zakup materiałów, energii i usług służących działalności CIS,
- wynajem i remonty pomieszczeń użytkowanych przez CIS,
- podatki opłacane przez CIS,
- wynagrodzenia pracowników CIS i zobowiązania od wynagrodzeń,
- realizację reintegracji zawodowej i społecznej oraz obsługę działalności CIS,
- szkolenia pracowników CIS związane z działalnością,
- posiłki dla uczestników,
- koszty ubezpieczenia mienia Centrum,
- inne wydatki związane z działalnością CIS.

Art. 14. *Ustawy o zatrudnieniu socjalnym* określa zasady uczestnictwa w Centrum, gdzie czas dziennego pobytu uczestnika nie może być krótszy niż 6 godzin. Uczestnicy Centrum mają zapewnione szkolenie w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, przeprowadzenie odpowiednich badań lekarskich, odzież roboczą i obuwie robocze, bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach, w tym środki ochrony indywidualnej. Ponadto uczestnikom zajęć przysługuje nieodpłatnie jeden posiłek dziennie w trakcie pobytu w Centrum oraz zaopatrzenie z tytułu wypadku⁴⁴. Przewidziano też próbny okres w Centrum, który trwa 1 miesiąc. W tym czasie uczestnik otrzymuje świadczenie integracyjne w wysokości 50% zasiłku dla bezrobotnych.

W przypadku pomyślnego zakończeniu okresu próbnego, uczestnik kwalifikowany jest do uczestnictwa w zajęciach w Centrum. Czas tego uczestnictwa może trwać do 11 miesięcy, może też zostać przedłużony do 6 miesięcy w przypadku uzasadnionej potrzeby takiego przedłużenia, lub w przypadku tworzenia spółdzielni socjalnej, lub podjęcia działalności gospodarczej. W okresie uczestnictwa w zajęciach w Centrum, na wniosek uczestnika, przyznawane jest świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych. Może też być przyznana uczestnikowi motywacyjna premia integracyjna, w przypadku aktywnej postawy i postępów w reintegracji społecznej i zawodowej.

⁴² O których mowa w art. 15 Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

⁴³ O której mowa w art. 15a Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

⁴⁴ Na podstawie przepisów o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach.

2. ROLA ANIMATORÓW NA RZECZ ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ

2.1. Wyniki z realizacji projektu

Rola, jaką spełnić mogą animatorzy przedsiębiorczości społecznej, może być podejmowana w różnych dziedzinach ekonomii społecznej i będzie zależeć od lokalnych potrzeb. Najskuteczniejszą metodą może być odpowiadanie na rzeczywiste potrzeby związane z budowaniem lepszej jakości życia osób znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej i ekonomicznej. Główne pola działalności animatorów leżą w obszarach takich, jak: aktywne kreowanie i promowanie nowych inicjatyw, identyfikowanie najpilniejszych potrzeb, sugerowanie działań zmierzających do poprawy jakości życia, kojarzenie partnerów do wspólnych przedsięwzięć, jeśli przekraczają możliwości pojedynczych osób, budowanie partnerstwa pomiędzy jednostkami administracji terenowej a grupami mieszkańców, niwelowanie barier i negatywnych praktyk, aktywizacja zawodowa bezrobotnych prowadząca do wyrównywania szans na rynku pracy, prowadzenie aktywizacji zawodowej wspierającej tworzenie i rozwój nowych form przedsiębiorczości społecznej, organizowanie pomocy doradczej prawnej i finansowej.

W trakcie spotkań z kadrą ośrodków pomocy społecznej i wolontariuszami lokalnych organizacji pozarządowych w powiatach: nowosądeckim, nowotaraskim i tarnowskim, przeprowadzono dyskusję i zadano kilka pytań na temat roli lokalnych animatorów, jaką mogą spełnić na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej. Wyniki prezentujemy w niniejszym rozdziale.

Jedno z pytań dotyczyło tego, czy w ogóle są potrzebni lokalni animatorzy, aby ożywić aktywność osób znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej i społecznej. W aż 93,3% przypadkach uznano, że są potrzebni, a tylko w 6,7% uznano, że mogą być, lecz bez nich i tak przedsiębiorczość społeczna będzie się rozwijać. Nie było żadnego przypadku, w którym stwierdzono by, że nie są potrzebni. Wyniki odpowiedzi w formie graficznej zaprezentowano na ryc.1. W uzasadnieniu swoich poglądów uczestnicy spotkań podawali, że lokalni animatorzy zdecydowanie są potrzebni, ponieważ wśród osób w trudnej sytuacji są takie, które chciałyby coś zrobić, lecz nie potrafią same tego zorganizować, a po drugie dlatego, że bez „popychania” do działania osoby te samodzielnie nie są w stanie podjąć żadnej własnej inicjatywy. Ponadto animatorzy mogą zainicjować utworzenie grup spośród tych osób, które chcą coś robić, mogą też nawiązywać komunikację z ludźmi wstydliwymi, kierować ich do odpowiednich instytucji, mogą wspierać ludzi mało aktywnych, pobudzać też inne osoby do działania w środowiskach lokalnych. Duży akcent został położony na to, aby animatorzy posiadali wiedzę prawną, przynajmniej na poziomie znajomości podstawowych zagadnień związanych z przedsiębiorczością społeczną.

Ryc. 1.

Czy są potrzebni animatorzy, którzy będą ożywiać aktywność osób w trudnej sytuacji ekonomicznej/społecznej?

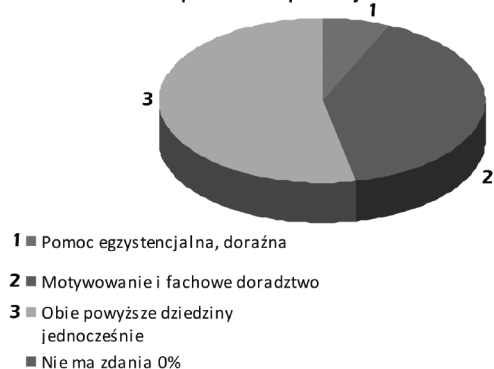

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie dotyczyło dziedzin, w jakich powinni skupić swoje działania animatorzy przedsiębiorczości społecznej. W 40% przypadków uznano, że najbardziej pożądanymi działaniami animatorów powinno być wzmocnienie motywacji u osób w trudnej sytuacji społecznej i ekonomicznej oraz fachowe doradztwo w zakresie prawnym, finansowym i marketingowym, a w 6,7% uznano za ważne neutralizowanie negatywnych sytuacji poprzez pomoc doraźną i egzystencjalną. Natomiast w największej przewadze, bo 53,3% uznano, że animatorzy przedsiębiorczości społecznej powinni skupić swoje działania na obu dziedzinach jednocześnie, to jest na motywowaniu i fachowym doradztwie oraz pomocy doraźnej. W szczególności zostały wymienione działania pobudzające współpracę samorządu lokalnego i organizacji pozarządowych. Graficznie dziedziny, w jakich powinni działać animatorzy, według opinii uczestników spotkań, zostały przedstawione na ryc. 2.

Ryc. 2.

W jakich dziedzinach animatorzy przedsiębiorczości społecznej powinni skupić swoje działania?

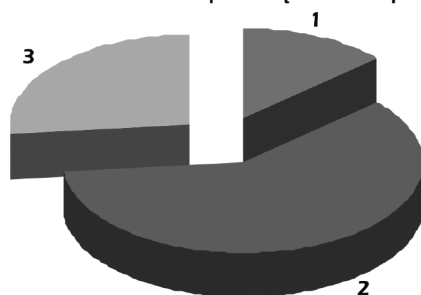

Źródło: opracowanie własne

Uczestników spotkań zapytano też o to, czy w lokalnym otoczeniu powstały przedsiębiorstwa społeczne w ostatnich dwóch latach. Spośród wszystkich osób 27% nie potrafiło odpowiedzieć, czy powstały, czy też nie powstały, pozostałe 60% osób odpowiedziało, że żadne przedsiębiorstwo społeczne nie powstało w lokalnym otoczeniu, a 13%, że powstało tylko jedno. Rodzajem działalności prowadzonym najczęściej przez te przedsiębiorstwa jest handel i usługi, a w pojedynczych przypadkach rzemiosło, produkcja towarów, oświata i wychowanie, kultura oraz kultywowanie tradycji. Ryc. 3 prezentuje graficznie strukturę odpowiedzi na postawione pytanie.

Ryc. 3.

Czy w lokalnym otoczeniu zostały utworzone w ostatnich dwóch latach przedsiębiorstwa społeczne?

1 ■ Tak 2 ■ Nie 3 ■ Nie wiem

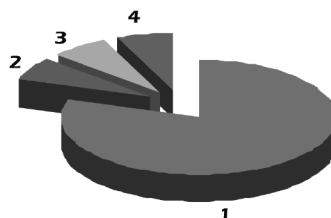
Źródło: opracowanie własne

To, co sądzą uczestnicy spotkań na temat wpływu przedsiębiorstw społecznych na lokalny rozwój gospodarczy, przedstawiono na ryc. 4. Zdecydowana większość, bo aż 80% osób uznało, że powstawanie przedsiębiorstw społecznych może mieć wpływ pozytywny na lokalny rozwój ekonomiczny. Natomiast 6,7% uważało, że będą nieuczciwą konkurencją dla firm komercyjnych, tyle samo, że nie będą wpływać na lokalny rozwój i również tyle samo nie miało na ten temat zdania.

Ryc. 4.

Czy przedsiębiorstwa społeczne mogą mieć wpływ na lokalny rozwój ekonomiczny?

- 1 ■ Tak pozytywny
- 2 ■ Tak, ale będą nieuczciwą konkurencją dla firm komercyjnych
- 3 ■ Nie będą wpływać na lokalny rozwój
- 4 ■ Nie ma zdania

Źródło: opracowanie własne

3. UPOWSZECHNIANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE

3.1. Wnioski z upowszechniania

Wynikiem dyskusji dotyczącej możliwości wykorzystywania przez osoby znajdujące się w trudnej sytuacji społecznej i ekonomicznej, pojawiających się szans, jak też posiadanych zasobów, było wyodrębnienie charakterystycznych trzech kategorii aktywności tych osób i ich zaangażowania.

Kategoria pierwsza to grupa osób cechująca się aktywnością w podejmowaniu inicjatyw wykraczających poza pomoc społeczną, takich jak:

- przejawianie chęci do podejmowania prostych prac, jak: malowanie, sprzątanie, gotowanie;
- przejawianie chęci do pracy, ale jednocześnie towarzyszący lęk przed odpowiedzialnością;
- pojedyncze przypadki wyrażenia zgody na współpracę z ośrodkiem pomocy społecznej, aktywizującą do samodzielności zapewniającej byt sobie oraz rodzinie;
- podejmowanie prac w szarej strefie w miejscach zamieszkania, również wyjazdy do pracy za granicę, wykonywanie prac sezonowych lub dorywczych (tych przede wszystkim);
- opuszczanie miejsca zamieszkania i wyjazd za chlebem.

Kategoria druga to grupa osób cechująca się silnie ograniczonymi inicjatywami, a jeśli są podejmowane, to jedynie polegają na korzystaniu z pomocy publicznej, jak:

- uczestniczenie w pracach społecznie użytecznych;
- wykonywanie prac interwencyjnych;
- realizacja kontraktów socjalnych, np. poszukiwania pracy;
- podnoszenie kwalifikacji lub zdobywanie nowych poprzez uczestniczenie w projektach pokl lub podejmowanie nauki w szkole;
- zajmowanie się osobami starszymi w celu podjęcia świadczenia pielęgnacyjnego;
- niekiedy dzieci, które mają możliwość wykorzystania rodziców, nie podejmują żadnej pracy.

Charakteryzując tę grupę osób, głównie wyeksponowano ich aktywność, która polega na podejmowaniu inicjatyw, lecz tylko po to, aby otrzymać w ogóle jakikolwiek zasiłek, lub aby otrzymać większy zasiłek. Osoby te nastawione są na życie tylko z zasiłku, przy kompletnym braku przejawiania innych inicjatyw.

Kategoria trzecia to grupa osób cechująca się biernymi postawami, bez ostrzegania jakichkolwiek szans, charakteryzująca się takimi postawami, jak:

- ograniczanie się do życia dniem dzisiejszym;
- brak jakiegokolwiek zainteresowania;
- zamykanie się we własnej skorupce i izolacja od świata;
- niekorzystanie z możliwości szkoleń podnoszących wiedzę i kwalifikacje;
- żądanie pomocy z ośrodka pomocy społecznej, a najlepiej żeby to była pomoc finansowa, a nie rzeczowa;
- dziedziczny, bierny model życia rodziny;
- silne poczucie bezradności i braku szansy na poprawę sytuacji własnej i rodziny.

3.2. Rola, jaką mogą spełnić partnerstwa lokalne na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej

W dyskusji na temat budowania partnerstw lokalnych do wspierania rozwoju przedsiębiorczości społecznej wyłonionych zostało kilka problemów, które dotyczyły takich zagadnień, jak: kto z kim może podejmować współpracę, aby zbudować partnerstwo, co jest przydatne do zbudowania partnerskiej współpracy i jakie występują lokalne bariery ograniczające powstawanie partnerstw.

Kto z kim może podejmować współpracę w lokalnych środowiskach?

W zakresie zagadnienia „kto z kim może podejmować współpracę, aby zbudować partnerstwo” wyłoniono następujące propozycje współpracy:

- prywatni przedsiębiorcy z jednostkami administracji, w zakresie oferowania miejsc pracy i znalezienia osoby o odpowiednich kwalifikacjach na to miejsce;
- prywatne przedsiębiorstwa z organizacjami pozarządowymi, w zakresie wsparcia finansowego;
- szkoły z ośrodkami pomocy społecznej w zakresie wzajemnego wspierania się w działaniach na rzecz dzieci i młodzieży znajdujących się w trudnej sytuacji;
- wielostronne partnerstwa takie jak kościół, jako instytucja z autorytetem (agitująca), urząd jako lokalna władza, ośrodki pomocy społecznej jako instytucja udzielająca finansowego wsparcia, wolontariat oferujący bezpłatną pracę i życzliwość ludziom chorym i starszym;
- organizacje posiadające zaplecze lokalowe i finansowe z organizacjami posiadającymi wiedzę;
- współpraca z przedsiębiorcami, z kancelariami prawnymi i z przedsiębiorstwami społecznymi;
- współpraca z organizacjami posiadającymi doświadczenie i zespoły specjalistów.

Potrzeby, aby mogły powstawać partnerstwa lokalne

Do tego, aby mogły powstawać partnerstwa lokalne, wymieniono następujące czynniki, mające ważne znaczenie w tym procesie:

- potrzebna jest kadra z dużym doświadczeniem, aby rozpocząć proces budowania trójstronnej współpracy partnerskiej – administracja publiczna – biznes – organizacje pozarządowe;
- potrzebne są środki finansowe wspierające powstawanie nowych inicjatyw;
- potrzebna jest bardzo dobra znajomość środowiska lokalnego, jego potrzeb, braków i ograniczeń;
- potrzebne są większe środki na bieżące funkcjonowanie stowarzyszeń;
- potrzebne jest więcej wiedzy na temat przedsiębiorczości społecznej.

Barriere ograniczające powstawanie partnerstw lokalnych

W zakresie barier ograniczających powstawanie partnerstw lokalnych wymieniono jako najważniejsze następujące czynniki:

- brak zainteresowania władzy lokalnej budowaniem partnerstw;
- brak zaufania w środowiskach lokalnych;
- brak inicjatyw zawiązujących partnerstwa, ponieważ budzą się wątpliwości czy się uda i czy ludzie się dogadają;
- zbyt małe umiejętności, jak współpracować na rzecz wspólnych celów;
- brak własnych środków jako wkładu do realizacji wspólnych zadań;
- niechęć do podejmowania dodatkowej pracy, powstaje pytanie kto w partnerstwie będzie pracował;
- brak chętnych do partnerstwa z powodu lęku przed nowymi obowiązkami i przed zmianami;
- brak wiedzy o partnerstwach wśród społeczeństwa, dlatego potrzebne są szkolenia i przygotowanie animatorów, którzy ożywiliby innych do działania;
- brak rozeznania w środowisku lokalnym, czy istnieją inne lokalne partnerstwa;
- brak lokalnych liderów, którzy byłiby motorem do nawiązywania współpracy i budowania partnerstw.

Za najpilniejsze potrzeby, służące wspieraniu i rozwijaniu przedsiębiorczości społecznej w lokalnych środowiskach, uznano działania podnoszące świadomość do odpowiedzialności za siebie, tworzenie warunków do poprawy statusu materialnego osób w trudnej sytuacji społecznej i ekonomicznej, działania integrujące te osoby i promowanie dobrych przykładów stanowiących wzory godne do naśladowania.

4. LITERATURA WYKORZYSTANA W PUBLIKACJI

- Aiken M., [2011], „Modernizacja refleksyjna i ekonomia społeczna” (tłum. R. Śmietana), w: *Ekonomia Społeczna*, nr 1/2011 (2), Wyd. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej.
- Bogacz-Wojtanowska E., [2008], „Funkcjonowanie przedsiębiorstwa społecznego w otoczeniu”, w: *Ekonomia Społeczna*, nr 2/2008(3), Wyd. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej.
- Herbst J., [2008], „Pole przedsiębiorczości społecznej w Polsce”, w: *Ekonomia społeczna w Polsce: osiągnięcia, bariery rozwoju i potencjał w świetle wyników badań*, Wyd. Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa.
- Kwaśnicki W., [2005], *Gospodarka społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej*, „Trzeci Sektor”, nr 2.
- Sienicka A., [2011], „Społeczne konsultacje projektu ustawy o przedsiębiorczości społecznej i przedsiębiorstwie społecznym”, w: *Ekonomia Społeczna*, nr 1/2011 (2), Wyd. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej.
- Spear R., [2006], „Ramy instytucjonalne dla przedsiębiorstwa społecznego: wyzwania dla Polski i innych nowych krajów członkowskich”, *Ekonomia Społeczna* Teksty.
- Ślusarczyk J., [2008], „Dwie drogi przedsiębiorczości realizującej cel społeczny”, w: *Ekonomia Społeczna*, nr 2/2008(3), Wyd. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2000 r. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 1982 r. Nr 30, poz. 210 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 r. Nr 173, poz. 1807).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz.U. z 1984 r. Nr 21, poz. 97 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 1989 r.

Nr 20, poz. 104 z późn. zm.).
<http://www.parp.gov.pl/files/74/87/1155.pdf>
[http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-
-TA-2009-0062+0+DOC+XML+V0//PL&language=PL#ref_1_1](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-
-TA-2009-0062+0+DOC+XML+V0//PL&language=PL#ref_1_1)
<http://www.parp.gov.pl/files/74/87/1155.pdf>